

## Κωνσταντίνου Καβάφη, Όσο μπορείς

### ΕΝΑ ΣΧΟΛΙΟ ΤΟΥ ΡΕΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ

"Θα συνιστούσα αυτό το ποίημα να το μάθουν απόξω, όσο γίνεται περισσότεροι άνθρωποι, και να το ξαναδιαβάσουν, να το ξαναλένε στον εαυτό τους, όπως, να πούμε, είναι κάτι τέτοια ποιήματα - ξέρω γω - σαν το "Αν μπορείς" του Κίπλινγκ, έτσι ... Αυτό... να το μάθουν απόξω και να το λένε. Λέγεται Όσο μπορείς.

Προσέχετε τι λέει; Και σκεφτείτε τη ζωή μας, τη δικιά μας, τη ζωή των κοινωνιών των συγχρόνων, τη ζωή των εκδηλώσεων...

Όλοι πολλοί μαζί... στέκουν όρθιοι. λένε λόγια... τούτο... κείνο... τάχα αγαπιούνται... φιλιούνται -- φιλάν τον αέρα, δεξιά κι αριστερά απ' τα μάγουλα ο καθένας, κανένας δε φιλάει πράγματι τα μάγουλα, κανένας δε φιλάει πράγματι το στόμα, κανένας δεν επιθυμεί πράγματι όσο λέει πως επιθυμεί τον άλλο, "Α!...τι ωραία που σε είδα!..."

Αυτή είναι η πολλή συνάφεια του κόσμου, οι πολλές κινήσεις κι ομιλίες, κι όλη αυτή η ψευτιά, το θέατρο... - η οποία, λέει, εξευτελίζει τη ζωή... την εκθέτει... στην καθημερινή ανοησία των σχέσεων και των συναναστροφών.

Εδώ δείχνεται ο πράγματι - θα έλεγα - επαναστατικός Καβάφης, προσωπικά επαναστατικός, - γιατί δεν ξέρω αν επανάσταση είναι η φωνή..., η επίθεση..., η μάχη... και μήπως είναι πιο φοβερή επανάσταση η απόφαση ότι δεν έχω καμμιιά σχέση με το κακό και τη φλυαρία αυτού του κόσμου !

Τον είπανε ποιητή της παρακμής..., αυτά είναι γελοιότητες. Ας στο ξαναλέει ο καθένας, ας το μάθει απόξω αυτό το ποίημα - θα του κάνει καλό -

Αν γλιτώσει και μία μονάχα απ αυτές τις εκδηλώσεις κι απ αυτές τες συνάφειες και τες πολλές κινήσεις κι ομιλίες, - θα είναι μεγάλο κέρδος."

Το «Όσο μπορείς» αποτελεί το ποίημα του Καβάφη που αποδίδει, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο, τις σκέψεις του ποιητή για το πώς θα πρέπει οι άνθρωποι να αντιμετωπίζουν τη ζωή τους, ώστε να μπορέσουν να διαφυλάξουν τον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπειά τους. Ο ίδιος ο ποιητής υπήρξε πάντοτε φειδωλός στις κοινωνικές του επαφές, καθώς επέλεγε με προσοχή τους ανθρώπους με τους οποίους συναναστρεφόταν και απέφευγε τις περιττές κοινωνικές εκδηλώσεις.

Με τον πρώτο στίχο του ποιήματος ο Καβάφης αναγνωρίζει ότι πολλές φορές οι άνθρωποι, παρά τις συνεχείς τους προσπάθειες, δεν κατορθώνουν να κάνουν τη ζωή τους όπως ακριβώς θα ήθελαν, είτε γιατί δεν πετυχαίνουν πάντοτε τους στόχους τους είτε γιατί οι περιστάσεις είναι αντίξοες. Ο ποιητής, επομένως, αντιλαμβάνεται ότι οι άνθρωποι δεν έχουν πάντοτε τον έλεγχο της πορείας που θα ακολουθήσει η ζωή τους, καθώς πολύ συχνά παρά τις επιθυμίες μας, τα πράγματα εξελίσσονται τελείως διαφορετικά, γι' αυτό και αποδέχεται εξ αρχής το ενδεχόμενο αυτό. Εκείνο, όμως, που οι άνθρωποι μπορούν να ελέγξουν είναι ο τρόπος με τον οποίο θα διαχειριστούν την προσωπική τους ζωή, τον ίδιο τους τον εαυτό δηλαδή, κι ως προς αυτό επιχειρεί ο ποιητής να νουθετήσει τους αναγνώστες του. Ακόμη, μας λέει ο ποιητής, κι αν δεν μπορείς να κάνεις τη ζωή σου όπως τη θέλεις, τουλάχιστον προσπάθησε -όσο μπορείς- να μην την εξευτελίζεις μες στην πολλή συνάφεια του κόσμου.

1η Στροφή: Ο ποιητής θεωρεί ότι η συνεχής επαφή με πολλούς και διάφορους ανθρώπους, οι οποίοι δεν έχουν πάντοτε το χαρακτήρα και το ήθος που θα έπρεπε, λειτουργεί αρνητικά και για εμάς τους ίδιους. Η διαρκής συναναστροφή με άλλους

ανθρώπους, χωρίς η επιλογή τους να έχει γίνει με προσοχή, οδηγεί τον άνθρωπο στην απώλεια της προσωπικής του ταυτότητας, όλων των στοιχείων που συνθέτουν τη μοναδικότητά του και εν τέλει στην απώλεια της αξιοπρέπειάς του. Οι άνθρωποι που εντελώς άκριτα συναναστρέφονται διαρκώς με πολλούς ανθρώπους, στην πορεία χάνουν την επαφή με τον ίδιο τους τον εαυτό, παραμελούν τον αγώνα που χρειάζεται για να χτίσει κανείς την ιδιαίτερη προσωπικότητά του και καταλήγουν να γίνονται ένα με το πλήθος. Για τον ποιητή αυτός ο αβασάνιστος συγχρωτισμός αποτελεί σημαντικό πλήγμα, καθώς ο άνθρωπος χάνει έτσι την αξιοπρέπειά του και φυσικά τη μοναδικότητά του. Ο άνθρωπος που αφήνεται να γίνει ένα με τη μάζα και δεν εργάζεται για τη διαφύλαξη της προσωπικότητάς του, εξευτελίζει ουσιαστικά τη ζωή του, καθώς χάνει αυτό που τον κάνει ξεχωριστό και ιδιαίτερο, χάνει την ατομικότητά του.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η πρόταση: όσο μπορείς, η οποία αποτελεί και τον τίτλο του ποιήματος. Ο ποιητής αντιλαμβάνεται ότι δεν είναι πάντοτε εφικτό για έναν άνθρωπο να επιλέγει τα άτομα με τα οποία συναναστρέφεται και να αποφεύγει τις ανούσιες παρέες. Γι' αυτό και ο ποιητής, από τον τίτλο κιόλας του ποιήματος, συμβουλεύει τον αναγνώστη του, να αποφεύγει τις περιττές συναναστροφές όσο μπορεί.

2η Στροφή: Ο ποιητής και στη δεύτερη στροφή παραθέτει τις συμβουλές του σχετικά με την αξία που έχει η διαφύλαξη της ατομικότητας, καθώς αν κάποιος βρίσκεται σε διαρκή κίνηση από τη μία παρέα στην άλλη κι από τη μία κοινωνική εκδήλωσή στην άλλη, και εκθέτει τον εαυτό του στις ανοησίες και τις ανούσιες κουβέντες κάθε ανθρώπου, τελικά κινδυνεύει να αλλοτριωθεί. Ο άνθρωπος κινδυνεύει να χάσει βασικά στοιχεία της ατομικότητάς του, σε σημείο που να αισθάνεται πλέον ότι έχει αποξενωθεί από τον ίδιο του τον εαυτό και πως τελικά έχει ξεπέσει σε σχέση με το πώς ήταν παλιότερα ή με το πώς θα ήθελε να είναι. Ο άνθρωπος, δηλαδή, που δεν αφιερώνει χρόνο στον εαυτό του και στο χτίσιμο της προσωπικότητάς του, καταλήγει να εξαρτάται από τη γνώμη των άλλων και αδυνατεί να κατανοήσει πώς η ιδιαίτερη αξία του εντοπίζεται εν τέλει στη μοναδικότητά του. Ένας άνθρωπος που επιχειρεί να ταιριάζει με άλλους ανθρώπους και προσπαθεί να ενταχθεί στις παρέες τους με το να γίνει ίδιος μ' αυτούς, καταλήγει τελικά να γίνεται ένα με τη μάζα και να χάνει τον εαυτό του.